

רשומות לתולדות אישים וקהלות, אגרות ומסמכים

בהוצאת מכון 'זכרון' להנצחת יהדות הונגריה

בית 'חוג חתם סופר' שיכון ה'

רח' בית יוסף 11 בני ברק - דוא"ל: 3446@okmail.co.il

תמוז תשע"ה

עלה 1

בס"ד

בגליון:

ב כיונס בית דין בוועספרין לפני כמאתיים וחמישים שנה

צוואת רבי שלמה זלמן אובלאט-טשאסאר / פסק דין מרבני
פרשבורג, רעכניץ ופאפא / מעשה ב"ד / מפנקס אייזנשטאט
/ תוספות כתובה / התחייבות לחליצה

יא מצבה בראצפערט

ממרת דבורה בת רבי נתן פייטל רייניץ / רבי נתנאל הכהן
פריד דיין בראצפערט

יג 'הקצין' שהוכתר כ'דיין מצוין' לאחר פטירתו

רבי משה פאשקוס זקנו של הרב מגאלאנטא / רבי משה
פאשקוס דיין בניקלשבורג

כינוס בי"ד בוועספרין לפני כמאתיים וחמישים שנה

תחת כותרת 'בי"ד מבטל צוואת שכיב מרע' התחיל הרב מיכאל שאי לכתוב מאמר שכנראה לא המשיכו. מצאנו בעזבונו רק העתקת מסמכים הקשורים לזה. כנראה שהעתיקם מארכיון הקהלה בפרשבורג לפני חורבנה.

איש נגיד ומוקיר תורה היה בארץ הגר ושמו רבי שלמה זלמן ב"ר יעקב טשאסאר אובלאט. שגר בוועספרין, ונפטר בשנת תק"ל. לפני פטירתו מסר את צוואתו ביום כ"ו ניסן תק"ל, ובה ציוה להקדיש מעזבונו סכום עצום כ'קרבן קיימת' לקהלת אייזנשטאט. מלבד זה השאיר סכומים נכבדים לאלמנתו מרת פיגלא ב"ר שמעון ולצאצאיו.

צאצאיו היו:

בנו רבי משה זעקל. היה שותף בעסקי אביו.

בנו שמעון, שעדיין היה 'בחור' בעת פטירת האב.

חתנו רבי יצחק איצק ב"ר אליעזר בפאפא. אשתו הראשונה היתה בת המנוח, וכבר נפטרה בחי' אבית. אולי היא 'לאה ב"ר שלמה' שנפטרה ו' אייר תקל"ז ומנו"כ בפאפא (כך מסר לי ידידי רבי דובעריש וובר שתח"י צילום מצבתה). לפי מסורת משפחתית כיהן רבי איצק כרבה הראשון של פאפא. מהמסמכים דלהלן לא נראה כן כמובן. עכ"פ הגזימו צאצאי רבי איצק שעל המצבה החדשה שהעמידו על קברו בפאפא, הם מכתירים אותו ואת אביו רבי אליעזר וכן את חמיו רבי זלמן טשאסאר בתואר 'הגה"ק'. בנו היה הרבני המפורסם רבי יהושע פריינד מקראלי, שזכה להשאיר דור ישרים ומבורך עד היום הזה.

בתו מרת שפרה אשת רבי ראובן רוקניץ. בנו של רבי ארי' יהודה ליב רוקניץ [נפטר ט"ז טבת תקי"ג ומנו"כ בבית החיים הישן בפרשבורג]. רבי ראובן כיהן כרבה של אורמין (מסופקי בזה), וועספרין (תקל"ז-נ"א) וזשאמבאק. נפטר בשנת תקע"ט לערך.

בתו מרת יטלה, שעדיין היתה 'בתולה' בעת פטירת אביה. נישאה בשנת תקל"ג עם הב' משה ב"ר שלמה טעבען בפרשבורג. וביום כ"ו אב תקל"ג חתמו אחיו רבי זלמן והב' צבי

הרש טעבען על התחייבות שבמדה וימות אחיהם ללא זש"ק יתנו חליצה ללא שום תמורה. רבי משה אכן נפטר ללא זש"ק בשנת תקל"ח לערך. תקופה קצרה לאחר מכן נישאה האלמנה להב' מרדכי ב"ר מענדל לייזסדארף, אף הוא מפרשבורג.

היורשים הנ"ל ערערו על הצוואה בנוגע לחלק שציוה למסור לקרן קיימת. ונתמנו שלשה רבנים שיחליטו בנדון. ה"ה הרבנים רבי מאיר ברבי אב"ד פרשבורג, רבי אלעזר אב"ד רעכניץ בעל ה'אור חדש' ורבי פנחס זעליג אב"ד פאפא. בית הדין התכנס בוועספרין ביום ח' תמוז תק"ל, והוציאו פסק דין שאין היורשים מחויבים לקיים את צוואת אביהם. ובמסמך נפרד קבעו כ'פשרה' סדר חלוקת העזבון.

כן יש בהסכם הפשרה שיתון ל'קרן קיימת' סך 5000 ז', "והסך יהי' להקהלה שיבחרו הרבנים אב"ד דק"ק פ"ב ואב"ד דק"ק רעכניץ". למעשה מצאנו שהועבר סכום של 3500 ז' לקהלת אייזנשטאט, ועל כך יש מסמך מיום א"ח דשבועות תקל"א מראשי וטובי הקהלה באייזנשטאט המאשרים זאת.

המסמכים שלפנינו נעתקו כאן כאמור מהעתק, ולכן יש בכמה מקומות מילים בלתי מובנות וכנראה גם טעויות נוספות.

*

צוואת המנוח הר"ר זלמן אבלאט (טשאסר) מוועסברים

ליל ה' נגהי כו ניסן תקלמד לפ"ק באו לפנינו הנהו תרי אנשים ה"ה הר"ר **אהרן המכונה זעליג ב"ה פייטל** וה"ה הר"ר **יוסף ב"ה יעקב** ואמרו בג"ע [=בגביית עדות] ובעונש באליו"ע [=באם לא יגיד ונשא עונן] איך ששלח אחרינו ה"ה הק' המנוח הר"ר **זלמן במהור"ר יעקב** בעת חליו, וכאשר באנו אליו מצאנוהו שפוי בדעתו, מילולו בפיו והי' יודע להשיב על הן הן, ועל לאו לאו, כשאר בני אדם ההולכים בשוק. ואמר לנו הנני גוזר עליכם בחרם חמור שתבואו ותגידו לב"ד אלה הדברים אשר אני מצוה בפניכם בלא להוסיף ולגרוע ממנו שום אות ודבר אחד, וכך אמר לנו בזה"ל "מיינה קינדר מוז איך דאך זארגן זעהר לעבנס מיטל וואס זיא האבן ווירדן כשאמות מחולי זו".

א. לבתי הילדה **יטל** תי' ינתן מעזבוני חמשה אלפים זהב רייניש ג'י (Z 5000) באופן ובתנאי כפול להשיא אותה לבחור מופלג בתורה ויותר טוב להשיאה אותה לסוחר מופלג מלהשיא אותה לבחור שאינו מופלג.

ב. לבני הילד כ' **שמעון** שי' ינתן ג"כ חמשה אלפים זהב רייניש (Z 5000).

ג. לחתני ר' **ראובן** ינתן סך חמשה אלפים דהיינו מסך ה' אלפים הנ"ל ינוכה סך נדן שלו וועלכי איך איהמי אבר נאך חייב בין לויט ח"כ [=חילוף כתב, שטר] ממני סך 1250 Z דיטא [=כנ"ל] הוצאת החתונה ומלבושים שהוצאתי עלי' באשר שבני ובתי תי' צריכים ג"כ להוציא העולה לערך 800 Z שטח"ז [=שטר חצי זכר] ינוכה לו העולה לסך 600 Z וינתן לו עוד באהר מעות [=כסף מזומן] 2300 Z הכל 5000 Z. אויף ספרים בין איך חתני ר' ראובן אויך מוסיף מאה זהב 100 Z.

ד. מיט חתני מהור"ר **איצק** ווירדי איך אויז מאכן בבואי לפאפא אי"ה, וויא איך חתני ר' **ראובן** קיין עוולה טוהן זא וויל איך חתני מהור"ר **איצק** אויך קיין עוולה טוהן.

ה. בני ר' **זעקל** האט בייא זיך מיין געלט לוט כתבים ששה אלפים זאגי 6000 Z, קעסל בעטרעפין 6600 Z אויך אויף זיין ירושה האט ער שוהן מעות בקומין, ווירט זיך אלש גפונדין בשריבן.

ו. לאשתי **פיגלא** ינתן ב' אלפים זהב זאגי 2000 Z די[טא] [=כהנ"ל] חצי טוציד כסף מעסר אונד גאבל גם חצי טוציד כסף לעפל, שלשלת של זהב ומרגליות ומלבושים השייכים לגופה באופן ובתנאי כפול באם שלא תנשא לאיש אחר כל ימי' לעולם, אכן באם שתנשא לאיש אחר ינתן לה רק מאה אדומים ולא יותר, המותר ינתן לאפטרופסי היתומים.

ז. **קרן קיימת** יהי' לערך שלשים אלפים זאגי 30,000 Z זוגתי **פיגלא** וחתני ר' **ראובן** יהיו אפטרופסים לזה באופן שאינו רשאי אשתי הנ"ל להוציא ולהכניס אפילו שוה פרוטה בלי ידיעת חתני הנ"ל ובאם זיא ווערדין יחד אויף דיא ווערקר גוט ווירטשאפטן אזי טרם כלות הקונטראקט מן באדאשון ווערקר יגיע הרווח לסך למד אלפים הנ"ל ובאם זיא שלעכט ווירטשאפטן ווערדין אזי לא אוכל לידע הרווח שיהי' יהי' איך שיהי' רווח תוך זמנים הנ"ל יהי' לקרן קיימת אונד אלש דורך חתני ר' **ראובן** זיין הנד אונד פעדר גיהן זולין.

קרן קיימת הנ"ל ינתן לק"ק **אייזנשטט** לבה"מ באופן ובתנאי כפול באם שירצה אלופי קהל שם ליתן חזקת הקהלה לבני' ולחותני ולזוגתי להם ולבניהם עד סוף כל הדורות. ובאם שלא ירצה אלופי קהל שם ליתן להם חזקת הקהלה כ"כ אזי רשות נתונה לחתני מהור"ר **איצק** ולחתני מהור"ר **ראובן** ליתן הקרן קיימת לאיזה קהלה שירצו. גם באם שני חתני הנ"ל יעסקו בתורה ויגיע הקרן קיימת לסך למ"ד אלפים אזי ינתן מן הרווחים לשני חתני הנ"ל מידי שבוע בשבוע לכ"א ששה זהב, ובאם שלא יגיע הקרן לסך למד אלפים אזי ינתן לשני חתני הנ"ל לכ"א מידי שבוע לשבוע ארבע זהב, גם זאלין חתני שי' מיין נשמה פרזארגן צוא

לאזן לערנין בשנה זו כפי רצונם וואן בני ר' זעקל ניטיג מעות איזט זול מאן איהמי ליען מן קרן קיימת לפי ראות עיני הקהל יצ"ו.

ר' וואלף אונד ר' זעליג וועסברין זול מאן מרחיב זמן זיין על חצי שנה על קונטראקט [=חזוה] שלהם דיא באדאשין צוא ליפרן, בינתיים אבר דערפין זיא דיא באדאשין ניט למקום אחר פרקויפן, ע"כ לאמיתית הדברים אלו באו עה"ח ליל הנ"ל ולראי' באנו על החותם

הק' זעליג בלאא"א כ"ה פייבל מענצלס ז"ל

הק' יוסף בן כה"ר יעקב ז"ל מפאפא

בפנינו העידו האנשים האלו את כל הנזכר פה בעונש אליו"ע, וכאשר שמענו מפייהם מלה במלה את הכל רשמנו בכתב אמת ולראי' מהימנא חתמנו ביום הנזכר מעל"ד

הק' פנחס המכונה [זעליג].. [ב"ר יצחק ארי'] יהודא ז"ל החפ"ק פאפא

הקטן ליפמן ב"ה לבנש ז"ל - אליה' ב"ה יעקב ז"ל

[מעל"ד:] הצוואה מהמנוח הר"ר זלמן טשאסר ז"ל ותוכו מבואר

*

היורשים מהקצין המנוח כהר"ר זלמן במהו' יעקב מוועסברון ה"ה אלמנת המנוח הנ"ל האשה מרת פיגלא בת הר"ר שמעון, בחרנו לנו שלשה דיינים, דהיינו אלמנה הנ"ל וחתנו הרבני מו"ה יצחק בהר"ר אליעזר מק' פאפא וחתנה הרבני מה"ו ראובן במו"ה ארי' ליב (ראקניץ) בחרו להם ועבור היתומים הקטנים את הרב הגאון המפורסם כמוהר"ר מאיר ברבי אב"ד ור"מ דק"ק פרעשבורג נ"י, וה"ה הקצין המרום כהר"ר זעקל בהמנוח הרר"ז הנ"ל בחר לו את הרב ה"ה כמו"ה אלעזר אב"ד ור"מ דק"ק רעכניץ נ"י, וכולנו בחרנו לנו להיות שלישי את הרב מוהר"ר פ זעליג אב"ד דק"ק פאפא.

דעזע זאללען דאס פערמאגען דעס פערשטראבנן אויפטילן אונד וויע זיע ענטשיידן זא זאלל עס פעסט בלייבן. דהר דאגעגען עטוואס איינמענדעט ביעצאלט Z 10000 שטראפע. דעזע ווערדען אויך דיע גראסע דעס קרן קיימת בעשטימן.

תקלמ"ד יום ג' ג' תמוז וועסברין

פיגלא בת הר"ר שמעון ז"ל - משה זעקל ב"ה זלמן ז"ל - יצחק ב"ה אליעזר - יטלה בת כה"ר המנוח הר"ר זלמן ז"ל - ראובן בלאא"א הרב המופלג מו"ה ליב ראקניץ ז"ל

*

להיות אנחנו הח"מ נקראנו לפה לפקח בענין העזבון של הקצין המנוח ה' **שלמה זלמן** במו"ה **יעקב** ולעשות סדר חלוקה ונדרשנו לשאלוני בפתח דבריהם כדת מה לעשות עם הג"ע [=הגביית עדות] אשר הוגבה מן שני עדים ה"ה כהר"ר **זעליג מענצלס** וה"ה כ' **יוסף** ב"ה **יעקב**. הן הן העידו מה שצויה לפנייהם ה"ה המנוח **הר"ז הנ"ל** קודם מותו ומבואר ג"כ בג"ע הזה איך שצויה להפריז ממה שיעלה ריוח מן הב"א הייזר לאחר מותו לקרן קיימת ושאלו את פינו להורם להם את הדרך אם מחויבים לקיים את הקרן קיימת. וערערו היורשים בדבר.

ואחר העין ראינו שפטורים מליתן הקרן קיימת מחמת שהוא דבר שלא בא לעולם, והדין מבואר בש"ע ח"מ סי' ריב אף אם ה' החיוב על המצווה מחמת נדר פטורים היורשים לקיים הנדר. ואם נגזרים אחר דברי רמ"א. ואף לדעת הרמב"ם ז"ל שהביא הב"י דאדם מקדיש דשב"ל מודה הכא אחר שמעולם לא ה' חל עליו שום דבר רק צויה להפריד ריוח מה שירויחו היורשים ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו ולא בא לעולם. והאריך בנ"ז הגאון מהו' רמ"א בשו"ת סי' מח. וגם אין כאן משום מצוה לקיים דברי המת מאחר שלא הושלש. ויתר ע"ז ראינו שכל הצוואה מעיקרא דדינא פריכא ואין בה ממש אחר שעד אחד כ' **יוסף הנ"ל** ה' שני בשני ח"ד בעל עם המנוח **הר"ז ז"ל** וכבר הביא הב"י לפסק הלכה סי' לג אף שהעדים כשרים להיורשים אם הם פסולים להמת, עדותן בטלה, ואף שהביא לבסוף דעת יש מי שמכשיר ידוע דהלכה כדעה ראשונה אשר העלה ואשר הביא הוא העיקר לפסק הלכה וגם שהיורשים מוחזקים הם כמבואר בש"ע י"ד סי' רנח מכל הלין טענו' אין שום חוב בעולם על היורשים מלקיים דברי צוואה הנ"ל. כ"ז יצא מאתנו כולם בדעת אחת לפס"ד עפ"י ד"ת היום יום א' ח' תמוז תקלמ"ד פה וועסברין

נאם הק' **מאיר ברבי חבק"ק פ"ב**

הק' **אלעזר חובק"ק רעכניץ**

הק' **פנחס המכונה זעליג החפק"ק פאפא**

*

מעשה ב"ד

לפני הב"ד של הרבנים הרב מהו' **מאיר ברבי** אב"ד דק"ק פ"ב והרב מהו' **אליעזר** אב"ד דק"ק **רעכניץ** והרב מהו' **פנחס המכ' זעליג** אב"ד דק"ק **פאפא**

נעשה פשרה ביום א' ח' תמוז תקלמ"ד לפ"ק איין קאמפערס גשלאסן ווארדן בין הירשים של המנוח ר' **זלמן במ"ה יעקב מוועסברין** הירשים זינד [המה] אלמנתו **פיגלא במו' שמעון**, ובנו **זעקל** בהמנוח, וגיסו הרבני מהו' **יצחק ב"ה אליעזר** מק"ק **פאפא** דעזן ערשטע פרוי בתו של המנוח וואר [אשתו הראשונה היתה בת המנוח], וגיסו מהו"ר **ראובן בן מוה"ר ארי' ליב**, ושתי בנים קטנים, הבחור **שמעון** ואחותו הבתולה **יטל**.

א. נגד הצוואה של המנוח מן שני עדים, ה"ה ר' **זעליג מענצלס** וכל **יוסף ב"ה יעקב** גשריבן [כתבון], איזט בנו **זעקל** מערער געגן דען [נגד ה]קרן קיימת. וגם הבי"ד שהוא אביהם של יתומים קטנים איזט דגעגן מערער שאחד מן העדים כ' **יוסף** הוא פסול דאורייתא עם המנוח הר"ז הנ"ל, ובהיות כן הצוואה בטילה ומבוטלה ואין בה ממש. ממילא יצא מאתנו שאין שום חייב כלל על הירשים ליתן לק"ק שום סך. אך מאחר שע"פ האומדנא ראינו כי המנוח הי' רוצה לזכות את נשמתו, ע"כ יהי' גם ק"ק.

ב. העזבון של המנוח הי' בהב"א הייזר, ור' **זעקל** הוציא שטר שותפות שהי' לו עם אביו, וטוען כיון שמת אביו השותפות בטל, ע"כ יהי' כל הב"א הייזר ובאדאשן ואפר וכל הסחורות, כסף וש"כ, וכלי בית סוסים ועגלות, קעסלין מקומות בה"כ, חובות מנימולים וא"כ, וכל הנשאר מעזבון המנוח ר' **זלמן** לר' **זעקל**, בלבד שיקיים ר' **זעקל** כל התחייבות שלו, וכן מחויב ר"ז לסלק כל החובות שיבואו על אביו.

ג. האלמנה מ' **פיגלא**, הוספנו על כתובתה ומחויב ר' **זעקל** לשלם לאמו 2000 Z ריינש חצי עד חצי טבת תקל"א וחצי עד חצי תמוז תקל"א לפ"ק. ר' **זעקל** נתן לאמו 2 ח"כ [=חילופי כתב, שטרות]. גם שייך להאלמנה כל בגדיו בעט עם איבער צוקן ועשרה שניר מרגליות, שלשלת של זהב נזמים וטבעת. ותפטר משבועת כתובה. ומחויבת האלמנה ובנה ר' **זעקל** ליתן מזונות על שולחנם להב"ח שמעון ולאחותו הבתולה יטל עד עת שינשא. גם הניחה האלמנה ח"כ מסך 100 דוקאטן מה שמחייבת לסלק לבנה בשעת חופתו.

ד. ליתום קטן כ' **שמעון** מחויב ר' **זעקל** ליתן 5000 Z ריינש ליד האפטורפסים ה"ה הק' המפורסם כה"ר **קאפל ב"ה אברהם טעבין מפ"ב**. דאס געלט מוז [=את הכסף צריך] קודם ר"ה תקל"א להרק"ט ערלגט ווערדן [=למוסרו להר' קאפל טעבין]. וגם הניח ר"ז הנ"ל ח"כ על סך 50 דוקאטן וועלכי ער בעת חופתו ערלגן מוז. וגם הבית של המנוח בק"ק **פאפא** גהערט להב' **שמעון** לבדו.

ה. להיותמה יטל מחויב ר"ז לסלק ג"כ Z 5000 ריינש ליד ה"ה הק' המפורסם כה"ר מענדל בן ה' דוד טעבן מפ"ב. זמן הפרעון מזה הסך הוא חצי טבת תקל"א. המעות יהי' עד שנעשה שידוך [ליטל] ביד ר' מענדל טעבין.

ו. גיסו מהו"ר יצחק בהר"א מחויב ה' זעקל לסלק Z 1500 ריינש עבור שטח"ז שהי' לו, זמ"פ [=זמן פרעון] יהי' חצי ר"ח תמוז תקל"א, וחצי חצי טבת תקל"ב. לזה החוב משועבד הבית של ר"ז בפאפא.

ז. הרבני מהו"ר ראובן מחויב ר"ז ליתן Z 1400. נגד מה שמחויב לו עפ"י ח"כ חמיו הר"ז, ועבור שטח"ז ינתן לו Z 3600, ס"ה Z 5000. ומחויב לקבוע שיעורין דאורייתא עבור נשמת חמיו ז"ל. Z 1500 קודם ר"ה תקל"א (וכבר קיבל ר' ראובן Z 220), Z 3500 עד כלות שנה מהיום. ועוד מחויב ר"ז ליתן לר' ראובן עד כלות ד' שנים, מזונות, בשנה א' מזונות ולכל שבוע ושבע א' זהב ריינש, ולג' שנים הבאים מחויב ר"ז ליתן לר' ראובן על כל שבוע ושבע ב' זהב ריינש בלא מזונות.

ח. וגם מחויב ר"ז ליתן לקרן קיימת סך Z 5000, והסך יהי' להקהלה שיבחרו הרבנים אב"ד דק"ק פ"ב ואב"ד דק"ק רעכניץ. ורווחים מן Z 3500 יתנו ללומדי תורה, ומ- Z 1500 לקרובי המנות, והחלוקה תהי' עפ"י ר' זעקל וגיסו מה' איצק ומה' ראובן. לאחר א"י [=אריכות ימים] יהי' נחלק ע"י הקהל והרב. זמ"פ [=זמן פרעון] Z 2000 חצי תמוז תקל"א, Z 1500 חצי טבת תקל"ב, Z 1500 חצי תמוז תקל"ב.

ולכל זה משעבד ר"ז כל הונו והון אביו ז"ל בקרקעות, בא"ה הייזר, באדאשון, אפר, כלים, קעסלין, סחורות, תכשיטין... וגם מחויב ליתן Z 10000 קנס.

פה וועסברין ח' תמוז תקלמ"ד.

נאום הק' מאיר ברבי חבק"ק פ"ב

הק' אלעזר חו' בק"ק רעכניץ יע"א

הק' פנחס המכונה זעליג החבק"ק פאפא

*

[אייזנשטאט]

מודים אנחנו ח"מ וח"י דלמטה תעיד עלינו כמאה עדים כשרים וגאמנים איך שנתן לנו ה"ה הרב הגאון אב"ד ור"מ דק"ק פ"ב נר"ו שני ח"כ [=חילופי כתב, שטרות] מן הקצין ר' שמואל קאליס מפלאטא ומן הקצין ר' זעקל טשאסר אין

סאלידום מיום ג' ר"ח אלול תקלמ"ד לפ"ק אויז גשטעלט לאורדרי ק"ק **אייזנשטאט** אחד מן שני אלפים זהב לשלם ר"ח תמוז תקל"א לפ"ק ואחד מן חמשה עשרה מאות זהב לשלם ר"ח טבת תקלב לפ"ק כפי הפשר שנעשה בין יורשי המנוח הר"ר **זלמן טשאסר ז"ל**, ובין מנהיגי ק"ק **אייזנשטאט** עפ"י מעשה ב"ד במותב תלתאי רבנין ה"ה הרב דק"ק **פ"ב** והרב דק"ק **רעכניץ** והרב דק"ק **פאפא**. בכן קבלנו מן הרב דק"ק **פ"ב** השני ח"כ הנ"ל מעזבון של המנוח כהר"ר **זלמן טשאסר ז"ל** כדי לקיים דברי המת שהניח מעותיו על קרן קיימת לקהלתינו ק"ק **אייזנשטאט**, להחזיק ידי לומדי תורה מבני קהלתינו לתיקון נשמתו של ר' **זלמן** הנ"ל.

ומעתה אנחנו ח"מ ר"ט דקהלתינו **אייזנשטאט** יצ"ו בצירוף שאר יחידי סגולה הח"מ מחייבים עצמינו בחיוב גמור בכל אופן המועיל שמשעת גוביינא הח"כ הנ"ל הן כולו או מקצתו הן רב או מעט כל מה שיוגבה וישולם מהח"כ הנ"ל תיכף ומיד מאותו שעה שנקבל התשלומים יהי' עלינו שעת הקושר קשר של קיימא לקיים המעות לקרן קיימת לעולם לא ימוט ולא ימוש ... פרי ורווחים דהיינו תולדה דקרן הנ"ל למה שיעלה חמשה למאה מידי שנה בשנה עצה [=על צד היתר] באופן המועיל כתק' חז"ל עפ"י פוסקי' ראשונים ואחרונים אותם רווחים מחייבים אנחנו בחוב גמור דהיינו להספקת לומדי תורה בני קהלתינו כדי שיוכלו לעסוק בתורתם ליקרא בשו"פ ולתיקון נשמתו של המנוח ר' **זלמן** הנ"ל ז"ל כן יהי' מאתנו ההקפדה בלי הפסק, וכן לזמן תשלומין ח"כ השני מיום ומשעת גוביינא מתי' יבוא לידינו הן כולו או מקצתו הן רב או מעט יהי' עלינו חוב גמור הרווחים כמו כן מה שיעלו ה' למאה לפום גמלא ויהי' כה"ג להספקת לומדי תורה ולא יהי' לנו שום טענה ואמתלה להפטר מהתחייבות הנ"ל מיום גביית הקרן עד עולם שלא לגרום ביטול תורה ח"ו אדרבה עלינו לחקור ולדרוש סמוכים במשנה תורה ולסמוך ידידי לומדי קהלתינו להחזיק בעץ החיים בעד המתים ה"ה המנוח ר' **זלמן טשאסר ז"ל** לתיקון נשמתו.

כל הנ"ל נעשה בח"ח בת"כ ובשדא בפ"ח ע"ד רבים לשמור לעשות ולקיים כל הנ"ל בכל תוקף ועוז שלא לשנות אף קוצו של יו"ד וכל מי שיהפך בזכות קרן קיימת הנ"ל להעמדת הלימוד וקיום לי' יישר חילו וידו על העליונה בכל הטענות כדי שלא יבוטל ח"ו ת"ת כאשר בהרבה מקומות חשו חז"ל על ביטול תורה וכוונת שני הצדדים להגדיל תורה ולהאדירה וקרנא דתורה למעלה להרימה ולהגבירה ולזה אנחנו ח"מ וי"א קבלנו עלינו וע"כ הדורות הבאים אחרינו עד עולם לשמור ולעשות את כל הנ"ל עד עולם בח"ח ובת"כ ובפ"מ ובשדא ובנ"ח [=בנפש חפצה] בלי שום אונס ככל ויהי' תוקף התחייבות והשתעבדות הנ"ל כתוקף כל שטרי חיוב והשתעבדות דניהיגין בישראל העשויין כתק' חז"ל בכל יפוי' כח ובכא"ה [=ובכל אופן המועיל]. ושטר זה לא יפסל ולא יגרע דתו בשום

ריעותא גרר מהן טשטוש חסר ויתר רק הכל יהי' נדון ונדרש לטובת ולזכות העמדת וקיום הלימוד בכל אופנים. ובזכות התורה המצילה ומגינה נזכה מהרה לעלות לציון ברנה ולמען תהי' כל הנ"ל למשמרת ולבל תהי' האמת נעדרת באו ראשי עם קדש על החותם כ"ד אלה קציני מנהיגי ר"ט פרנסי ק"ק **אייזנשטאט** בצירוף יחיד סגולה הבאים ראשונים למקרא העדה ולכל דבר שבקדושה עה"ח יום ג' א"ח דשבועות תקלא פה **אייזנשטאט**

הק' משה מאיר סג"ל מאוסטרליץ	הק' עזריאל כהן מהמבורג
הק' משה ב"ה רפאל ז"ל	הק' יוסף שמואל איריץ
הק' שמואל ב"ה מרדכי גינז	הק' אבר לייזשדארף
הק' משה קאבלענץ סג"ל	הק' אהרן בן הר"ר אברהם ז"ל מא"ש
הק' שמעון וואלף פאלאק (בנימין וואלף?)	הק' מאיר פ"ש (פי"ק?)
הק' שמואל (כהן?)	הק' רפאל ב"ה משה זצ"ל
הק' מאיר עפשטיין (הלוי?, דיין)	הק' משה גינז מא"ש
הק' הירש בא"א המנוח מוהר"ר ליב שכרלש ז"ל	

ב"ה

ויען השליש ויאמר ח"י דלמטה תעיד עלי שמונח ת"י שני ח"כ אחד מסך שני אלפים זהב רייניש זמ"פ חצי תמוז תקלא ל', ואחד בסך חמשה מאות זהב רייניש זמ"פ חצי טבת תקלב לפ"ק שניהם שייכים להאלופי קציני ראשי מנהיגי ק"ק א"ש שמחויב הח[ו]תם ה' **זעקל** ב"ה **זלמן טשאסר** לשלם על קרן קיימת לקהל הנ"ל כשישלח לידי אלופי הקהל שטר התחייב' על הקרן קיימת שמחויבין ליתן תמיד רווחי' חמשה למאה לשנה ללומדי תורה ויהא נכתב בכל הבווארנש מחוב אני למסור לידם שני ח"כ הנ"ל בשלימות ולראי' בעה"ח יום ד' י"א תמוז תקלמ"ד פה **וועסברין**

נאם ה' מאיר ברבי אבדק"ק פ"ב

*

תוספות כתובה

פ"ב כ"ח אב תקל"ג

בא לפנינו התורני מהור"ר **ראובן** בן המנוח מהור"ר **ארי' יהודא** המכונה **ליב ראקניץ** ז"ל ואמר שמוסיף לאשתי הצנועה מרת **שפרה** תי' בת המנוח הר"ר **שלמה** המכונה **זלמן טשאסאר** ז"ל כתוספת כתובה על שטר כתובה Z 400 עוד Z 1600, סך הכל Z 2000.

הק' **ראובן ראקניץ** בלא"א המנוח מוהר"ר **ליב** זצ"ל

בפנינו עשה מהור"ר **ראובן הנ"ל** ק"ג א"ס על כל הנ"ל וחתם א"ע בח"י ממש שמח"ב לאשר ולקיים את הכל. ואשרנוהו וקיימנוהו כדחז"י הנעשה פה פ"ב יום הנ"ל.

נאם הק' **מאיר ברבי חפק"ק פ"ב**

הק' **פנחסהמנוח הר"ר פסח חזן ז"ל מטריביטש** שמש ונאמן ק"ק **פרעשבורג**

*

חליצה פערפפליכטונג

האחים, האלוף והקצין הר"ר **זלמן** ואחיו הקטן הב' **הירשל** בנים של האלוף הקצין הר"ר **שלמה טעבין** יצ"ו מקהלתינו מקבלים עליהם שאם אחיהם הב' החתן **משה** שי' ימות בלא בנים יתנו לאשת אחיהם **משה הנ"ל**, למרת **ייטלה** בת המנוח הר"ר **זלמן טשאסער ז"ל מוועסברין** חליצה כשרה חנם, בלי מחיר כסף אפי' פרוטה או ש"פ.

פ"ב יום א' כ"ו לחודש אב תקל"ג

זלמן ב"ה שלמה טעבין - צבי הירש ב"ה שלמה טעבין מפ"ב

פנחס ב"המנוח הר"ר פסח חזן ז"ל מטריביטש שמש ונאמן פהנ"ל

אהרן אברהם במה"א רוידיניץ שמש ונאמן בק"ק **פרעשבורג**

מצבה בראצפערט

ידידנו הרב לייבל רייניץ - שמשקיע כוחות רבים לההדרת כתבי גדולי משפחתו ותולדותיהם - העביר צילום מצבה שנמצא בבית החיים בראצפערט, ועליה חרוט:

פ"נ

האשה החשובה הצדקת
אשת חיל מושכלת ביראת
ה' ובמצותיו מרת **דבורה** בת
הרב הצדיק מו"ה **נתן פייטל**
זצ"ל נפטרה בשם טוב יום
ט"ז אלול תרל"ג לפק
ת נ צ ב ה

[יא]

היא היתה בתו של רבי
נתן פייטל רייניץ רבה
של העדילא-מאדע
מחבר קונטרס 'דברי
רנ"ף'. [יש להוסיפו
לרשימת תלמידי החת"ס
בספרי 'החת"ס
ותלמידיו]. על זהות
בעלה מצאנו גירסאות
שונות:

ב'זכרון קדושים'
(מושקוביץ) ח"ג עמ' צ:
"ובת אחת [הי' לרבי נתן
פייטל] האשה הצדק'
מרת דבורה'ע ע"ה
אשת הרב"ד פראנקעל
בראצפערד ז"ל, שהיתה
לה גילוי אליהו כאשר
סיפר לי זקני [אחיה רבי
יהושע ברוך רייניץ אב"ד
טשעטשאווין] בעל
המכתבים". לא ידוע על
דין ורב"ד בראצפערט
בשם פראנקעל. מאידך
ב'עולמו של אבא' (עמ'

יט, ראה גם עמ' קכה): "בתו של הרה"ג ר' נתן פייטל, דבורה, היתה נשואה
להרה"ג ר' נתנאל קראוס שהי' מו"צ בקהלת ראצפערט". גם שם כזה לא מצאנו
בין מורי ההוראה בראצפערט.

כנראה שהנכון הוא כפי שמביא בספר 'משפחות רבנים אין אונגארין' (ח"ב),
שחתנו של רבי נתן פייטל היה רבי נתנאל הכהן פריד. הוא היה יליד העדילא-
מאדע, בנו של רבי שלמה הכהן [כנראה ממשפחת רבי נתנאל הכהן פריד בעל
שו"ת פני מבין], ותלמידים של רבי אברהם יהודה הכהן שוורץ בעל שו"ת קול
אריה ורבי עמרם בלום בעל שו"ת בית שערים. בשנת תרנ"ז לאחר פטירת רבי
נפתלי הכהן שוורץ אב"ד העדילא-מאדע (שנסמך ממנו להוראה), כיהן 'ימים

מועטים' כמורה הוראה בעיר מולדתו, ולאחר מכן דיין בעיר מגוריו ראצפערט עד להסתלקותו ביום י"ב חשון תרפ"ז ושם מנו"כ.

על מצבתו נחרט: "פה נטמן וספון / נפש הרב הגאון צדיק וקדוש עליון / תורתו אומנתו והוא כהן לאל עליון / נפלה עטרת ראשיו ונאסף כבוד תארינו / איך שבת משוש וערבה כל שמחתינו / לבינו דוה וחשכה עינינו ליום בכיותינו / הלילו שמים וזעקו אדמה קול תמרורים / כי הויות מי יפרק ומי יתרץ שברים / הביא בכליותינו מספד מר על עניו כאפר / נשב בדד ונבכה ונתפלשה בעפר ואפר / הרב ר' נתנאל הכהן זצ"ל / דמו"ץ דפה ראצפערטא יע"א / נפטר בשם טוב י"ב מרחשון / מזמר"ת לפ"ק / תנצבה".

זיווגו [השני כנראה] של רבי נתנאל היתה [לפי ויתילדו על משפחותם] מרת חיה בת רבי קלונימוס קלמן שוורץ (שוורצקאפ) מראצפערט, בנו של רבי מנחם מענדל הענדלס שהיה מהחבריא קדישא באושוואר. כנראה מזיווג זה בנו רבי קלונימוס קלמן הכהן פריד שמילא מקומו כדיין בראצפערט. נהרג עקה"ש א' סיון תש"ד. כן ידוע מחתנו רבי שלמה ישעי' ליפשיץ מראצפערט, נהרג עקה"ש ג' סיון תש"ד, בנו של רבי אברהם ליפשיץ מח"ס ילקוט אברהם.

'הקצין' שהוכתר כ'דיין מצוין' לאחר פטירתו

רבי בנימין המכונה בונם פשקוס מסערדאהעל, זכה לדור ישרים, מהם רבנים וגדולי תורה. בנו רבי אהרן אלעזר פשקוס אב"ד גאלאנטא (ובסוף ימיו התגורר בסערדאהעל 'עיר מולדתו'), רבי ישעי' פשקוס בסערדאהעל ורבי שלמה מאיר

פשקוס בסערדאהעל. חתניו לוקחי בנותיו רבי עקיבא קליין גדול בתורה מפורסם בנייטרא ורבי שמואל עהרנפלד אב"ד מאטערסדארף בעל 'חתן סופר'. נפטר בחצי ימיו בן מ"ו שנה, ביום ט"ז אייר, כנראה בשנת תרט"ו, בח"י אביו רבי משה פשקוס.

Israeliták Név sora.									
Pozsony Vármegye									
Sorszám.	Neve (a család tagjai sor- ban megnevezendők)	Életke- re.	Születés helye.		Ha külföldi, vann-e letelepe- dési engedélye	Ha nincs letelepedési engedélye, mióta lakik		Hozzátet- ve, Magyar- országban melyik vármegyében.	Magyar- országban melyik vármegyében.
			Ország	Község		Magyar- országban melyik vármegyében.	a községben.		
225.	Rachet Benjamin	50	Magyarországon	Pozsony vármegye, Kőszeg	—	—	—	—	—
	Fray Theresia	41	Magyarországon	Pozsony vármegye, Kőszeg	—	—	—	—	—
	" Parafia	20	Magyarországon	Pozsony vármegye, Kőszeg	—	—	—	—	—
	" Salamontka	14	Magyarországon	Pozsony vármegye, Kőszeg	—	—	—	—	—
	" Kobera Lape	17	Magyarországon	Pozsony vármegye, Kőszeg	—	—	—	—	—
	" Pfister	14	Magyarországon	Pozsony vármegye, Kőszeg	—	—	—	—	—
	Magdalena	20	Magyarországon	Pozsony vármegye, Kőszeg	—	—	—	—	—

רישום רבי בונם פאשקוס במפקד משנת תר"ח

על יחוסו למעלה לא ידוע ואין לזה מסורת במשפחה כהיום. בזמנו פנה אלי אחד מצאצאיו בלונדון, שמצא בספרי 'אישים בתשובות חת"ס' ערך על רבי משה ב"ר בונם פשקוס, שכיהן כדיין בניקלשבורג עד להסתלקותו בשנת תרי"ד. ונפשו בשאלתו האם אין זה רבי משה דנן שהיה אביו של רבי בונם. כמובן שלא יכולתי לאשר את הדברים, ולהסתמר רק על השמות הדומים.

בנתיים נדפס מחדש בתל-אביב שנת תש"ס הספר 'משמרת אלעזר' של הרב מגאלאנטא הנ"ל, ושם כבר החליטו לעשות 'אומר ועושה', ובתולדות המחבר (עמ' ט): "נולד בראשית שנות התק"פ לערך לאביו... רבי בונם פאשקוס... בנו של הדיין מניקלשבורג הגאון האדיר רבי משה ב"ר בונם פאשקוס... שכיהן כדיין שם כיוכל שנים עד לפטירתו...". ובהערה ג' שם: "ע"ן בהקדמת רבינו [הרב מגאלאנטא] לספרו 'מעשה אבות' מכתב הסכמה ממנו [מאביו רבי משה], רבינו מכנהו 'הנכבד התורני', מקום כתיבת המכתב הוא בבארעטשקע". הערה זו הוא מעשה לסתור וכפי שאבאר להלן.

וטעות כיון דעל, בספר נוסף מצאצאי רבי בונם מסערדאהעל הנ"ל, ב'אמרי שלמה' (ברוקלין תשס"ד), בתולדות המחבר: "מו"ה שלמה מאיר... אביו מו"ה משה אלי' פאשקוס... אבי אביו מו"ה בנימין פאשקוס... בני מו"ה שלמה מאיר פאשקוס... בני מו"ה בנימין בונם פאשקוס... הי' תלמיד הר"ר מרדכי בנעט... בן מוהר"ר משה בן ה"ה בונם פאשקוס זצ"ל ראב"ד דק"ק ניקלסבורג".

כעת אתא לידי עוד ספר מצאצאיו: ה"ה הספר 'שארית מיהודה' (בני ברק תשס"ח), ובתולדות המחבר שוב: "הרה"ג ר' לייב [פשקוס] זצ"ל נולד ... לאביו מו"ה שלמה מאיר ז"ל, שהיה בנו של מו"ה בנימין בונם ז"ל, שהי' בנו של הרה"ג מו"ה משה זצ"ל חד מבי דינא רבא של הגה"ק מוה"ר מרדכי בנעט זצ"ל אב"ד ניקלשבורג".

הדיין בניקלשבורג רבי משה נפטר בשנת תרי"ד ומנו"כ בניקלשבורג, על מצבתו (הקיימת עד היום) נחרט: "משה עלה למרום ביום מושק" / יצאה נשמתו באחד בטבת תרי"ד / ה"ה הרב המאה"ג צנא מלא ספרא / הישיש מו"ה משה ב"ה בונם פשקז ז"ל / דיין מצוין זה כחמישים שנה, הורה כדת / וכהלכה, אשרי מי שלו ככה, ירא את ה' / מרבים / משה עבד ה' באהבים / תנצב"ה".

ועוד מוזאח כי במלח מעשה מרומם שם משה הוא משה האיש אבי וקני הק' המפורסם הנכבד החורני המושלם במעלות מדות יקרות ירא את ה' מאוד הר"ר משה פשקז נ"י ומדי דברי נסור אונקנו למען היות גם לו לשם ולהיות עמדת וקנים בני בנים ואצילה לפניך הקורא דבר אשר דבר לי אודות חיבור הספר הזה.

זה"י צאלאטשקא יום וי"ו עש"ק תכס"ו לפ"ק.

המים והשלום, צריא חולם לכדי האלוק כחו' וכו' מו"ה אהרן אלעזר פשקז ז"י.
בלי ספק שהגיע לידך תשובתי על אזהרותיך הסתולים אשר הגיעוני אשר צו שנים לני וכו', אהו' צדי חסד חסד עליך על העלה אשר תשאל ממני על דבר שתנחך ה' להצד על מס' אבות ואמה תשאל עליה תשאל הערך כמוני התעשה או התחלל, מי אנוכי לנזף עד היום, עשה והללל, ויהי' תפארת צנים על אבותם, וידעתי גם אני כי במקרה אשר קרה לכל הספרים אשר חוצנו מלפנים יקרה גם לספר הזה, ואם תאמרו אשר נסעו גדולים פקדי לצ נפלה טלבתה העדון וכו' אמנם כל זה לא יונעוץ ולא יפסוך מענוותיך, אלא ה' יריאך יראוני וישמחו, וישמח משה צוחנת חלקו הוא משה האיש אשר נתן ה' אל לבו לצ מחנה, להזיל מתיקון להיות קיוע לעובדי ה' צאמת ולדק, לא להתייבך ולא לקבל פרס, יהי שלום דביכלו ולא דערת צני אדם לא חסוס ומגדיפתם לא חסוס. חלה הדברים אשר דבר אליך משה זקניך, הצעמתי צעד אריכות ימים.
הק' משה פשקז.

מכתב רבי משה פאשקוס בראש ספר 'מעשה אבות' לנכדו

ואילו הרב מגאלאנטא בראש ספרו מעשה אבות (פרשבורג תרט"ז), מביא מכתב מ"אבי זקני הק' [צין] המפורסים הנכבד התורני המושלם במעלות מדות יקרות ירא את ה' מאוד הר"ר משה פשקיס נ"י (!)". שנכתב ב"באראטשקא יום וי"ו עש"ק תרט"ו (!) לפ"ק". כך ש'הקצין המפורסם' רבי משה שכותב מכתב בשנת תרט"ו, אינו 'הרב המאה"ג... דיין מצוין' רבי משה שנפטר בשנת תרי"ד. לפני באראטשקא היה רבי משה גר בהעלישטאבא (אלישטאל), שכן שם נולד בנו רבי בונם (לפי המפקד משנת תר"ח, 'בן חמשים' (!)).

נערך ע"י הרב מ.א.ז. קינסטליכער
תגובות ורשומות יתקבלו ברצון